

“Juf, er staat geen leuk boek in de kast!”

Betrokken zijn tijdens stillezen...hoe vaak is dit zichtbaar in je klas? Er zijn altijd een paar boekenwormen, die graag lezen. Daar hoef je niets voor te doen. Er zijn ook altijd leerlingen, die ongemotiveerd zijn tijdens stillezen. Hoe zorg je voor betrokkenheid bij deze leerlingen? In dit artikel wordt ingegaan op welke wijze je leerlingen kunt motiveren tot lezen.

Hilde Triou (h.triou@aves.nl) is leerkracht op basisschool Roderik van Voorst te Emmeloord. Daarnaast volgt zij de Master Leren en Innoveren op de KPZ te Zwolle (www.vierslagleren.nl).

De rol van leerkrachten is van groot belang bij leesbevordering. Zij stimuleren het lezen door het introduceren van diverse soorten en genres kinderboeken en werkvormen aan te bieden rondom diverse soorten en genres kinderboeken (Walta, 2013). Naast de stimulerende rol van de leerkracht zijn er andere succesfactoren van leesbevordering op het gebied van leesomgeving. Zoals de stimulerende rol van de ouders en vrienden, het boekenaanbod en voldoende tijd en rust om te lezen. Op het vlak van werkvormen zijn dat voorlezen, vrij lezen en praten over boeken. Als laatste is de didactische aanpak van belang, namelijk het differentiëren. Door aan deze factoren aandacht te schenken doen leerlingen positieve leeservaringen op. Dit beïnvloedt hun houding tegenover lezen op positieve wijze, wat vervolgens hun vaardigheid en gedrag in lezen stimuleert (Stichting Lezen, 2012). Voorlezen, stillezen en de boekenkring komen wekelijks of dagelijks terug, blijkt uit eigen ervaring. Dit zijn een paar factoren. Door aandacht te schenken aan zoveel mogelijk succesfactoren van leesbevordering motiveer je de leerlingen. Voor de masteropleiding Leren en Innoveren heb ik een praktijkonderzoek omtrent leesbevordering uitgevoerd in groep 4 op basisschool Roderik van Voorst. Hierin heb ik de volgende factoren opgenomen: voorbeeldrol van de leerkracht, uitwisselen van leeservaringen, dagelijks lezen en het boekenaanbod. Gezien de korte duur van het onderzoek was het niet realistisch om alle succesfactoren op te nemen in het onderzoek.

Voorbeeldrol leerkracht

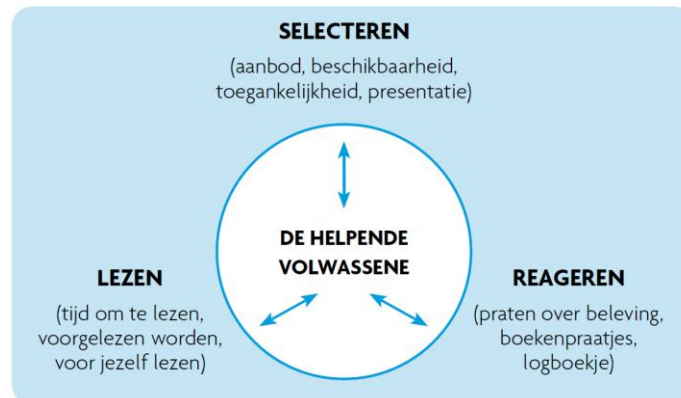
De attitude van de leerkracht tegenover lezen heeft grote invloed op leerlingen. Door als leerkracht zelf boeken te lezen tijdens het lezen, ben je een rolmodel van een gemotiveerde lezer. Hiermee wordt zichtbaar dat lezen van belang is. Door zelf kinderboeken te lezen, enthousiasmeer je leerlingen door over deze boeken te praten en blijf je op de hoogte van het

Tips boekintroductie:

1. Laat het boek zien.
2. Leerlingen doen een voorspelling.
3. Lees de achterkant of een kort fragment voor.
4. Geef het boek aan een leerling die het graag wilt lezen.

(Stichting Lezen, 2012).

actuele kinderboekenaanbod (Broekhof & Pater, 2012; Chambers, 2011; Stichting Lezen, 2012). Een belangrijke manier om leerlingen te motiveren is het introduceren van boeken. Het regelmatig introduceren van nieuwe boeken leidt tot gemotiveerd lezende leerlingen en leerlingen die andere soorten of genres gaan lezen, dan ze voorheen deden (Projectbureau Kwaliteit, z.j.).

Figuur 1: Deze leescirkel laat zien op welke wijze de volwassene de leerlingen kan helpen. Overgenomen van *Tell me / The Reading Environment* (p.12) door Aidan Chambers, 2011, Woodchester: Thimble Press

Het is belangrijk om lezers in ontwikkeling te ondersteunen. Deze ondersteuning moet zich richten op de drie volgende gebieden: selecteren, lezen en reageren. Zie figuur 1 (Chambers, 2011).

Leeservaringen uitwisselen

Door met leerlingen te praten over boeken maken ze kennis met andere boeken. Dit stimuleert en motiveert hen om meer boeken te lezen (Chambers, 2011; Stichting Lezen, 2012). Het praten over boeken kan in een boekenkring. De boekenkring krijgt een andere inhoud dan de bekende 'boekbespreking'. De functie van de boekbespreking is dat leerlingen een spreekbeurt houden over een boek, die ze thuis met hulp van ouders voorbereiden en oefenen. Dit kan zorgen voor spanning bij de leerling. Daarnaast wordt de leerling met name beoordeeld op het duidelijk spreken. Echter de inhoud van de boekenkring is het promoten van boeken door zowel leerlingen als leerkracht, het voordoen van leesvaardigheden en praten over boeken (Walta, 2013).

Dagelijks lezen

Dagelijks 15 minuten tot 30 minuten vrij lezen, minimaal een jaar lang, heeft een positieve invloed op het leesplezier en de leesvaardigheid (Daniels, 2013; Walta, 2013). Dit houdt in dat er wekelijks op het rooster 75-150 minuten vrij lezen ingepland moet staan. Bij vrij lezen leest de klas zelfstandig en stil in een zelfgekozen boek.

Boekenaanbod

Eén van de succesfactoren is een goed boekenaanbod in de leesomgeving beschikbaar stellen. Het aanbod moet bestaan uit een mix van zowel fictie als non-fictie boeken.

Het moet een recent en gevarieerd boekenaanbod zijn voor zowel jongens als meisjes. De variatie bestaat uit leesboeken, stripboeken, tijdschriften en doeboeken. Als het boekenaanbod aansluit op de interesses van de leerlingen, zijn zij meer gemotiveerd om te lezen (Daniels, 2013; Stichting Lezen, 2012). Leerlingen mogen zelf kiezen in welk boek ze lezen (Walta, 2013). Doordat ze zelf mogen kiezen, geef je ruimte aan autonomie. Autonomie is van belang voor hun intrinsieke motivatie (Ryan & Deci, 2000).

Onderzoek op basisschool de Roderik van Voorst

Het onderzoek naar het vergroten van de betrokkenheid van leerlingen bij het zelfstandig lezen gaat van start. Vanuit de nulmeting blijkt dat leerlingen behoefte hebben aan 'leuke boeken'. Om te achterhalen waar hun interesse ligt, is de volgende vraag opgenomen in de vragenlijst: 'Over welke onderwerpen lees je graag?' De leerlingen mogen meer dan 1 antwoord geven. Ze kunnen kiezen uit verliefdheid, sport, sprookjes, techniek, geschiedenis, school, griezelen, humor, natuur, dieren, andere landen, oorlog, vriendschap of een ander onderwerp:... (Bibliotheek op school, 2013). De meeste leerlingen geven de voorkeur aan het thema dieren en griezelboeken. Bij een ander onderwerp schrijven een aantal leerlingen 'Dolfje Weerwolfje'. Dit is een concreet voorbeeld van een griezelboek. Via de bibliotheek zijn een themakist over dieren en een themakist over Dolfje Weerwolfje aangevraagd. De leesomgeving wordt veranderd. Het boekenaanbod sluit aan op de voorkeuren van de leerlingen. Daarnaast is er een leeshoek en een boekenbord. Voor het lezen introduceer ik een boek. Vervolgens lezen zowel de leerlingen als ik een kwartier in een zelfgekozen boek. Na het lezen wisselen we onze leeservaringen uit door klasikaal of in tweetallen te bespreken wat we van het gelezen boek vinden.

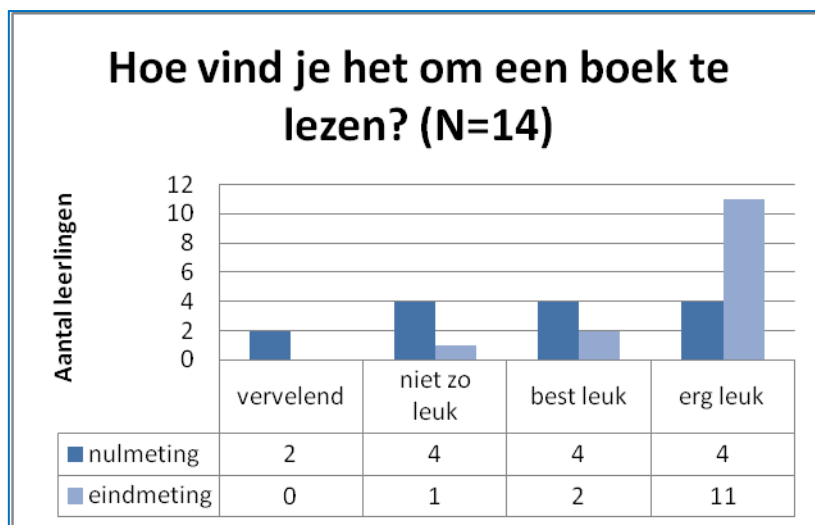

Het doel van het boekenbord is om boeken te promoten door bijvoorbeeld het ophangen van afbeeldingen van voorkanten van boeken, tekstwolken en de boekenrups waarop de leerling een titel van een leuk boek en zijn mening heeft geschreven.

Tot slot

Je motiveert leerlingen tot lezen door als leerkracht zelf te lezen tijdens de leestijd, boeken te introduceren en leerlingen te ondersteunen. Daarnaast maak je voldoende tijd vrij voor lezen

in een rustige omgeving. En je biedt ruimte aan het uitwisselen van de leeservaringen van leerlingen. Uit het praktijkonderzoek op de Roderik van Voorst blijkt dat voor de leerlingen het boekenaanbod een zeer belangrijke factor is. Voorafgaand aan het onderzoek benoemden ongemotiveerde lezers dit als reden voor hun ongemotiveerdheid. Gedurende de uitvoering van het onderzoek was er een boekenaanbod samengesteld op basis van hun voorkeuren. De nul- en eindmeting laten een groot verschil zien, zie grafiek 1. De leerlingen die van mening veranderd waren ten opzichte van de nulmeting zijn geïnterviewd. Hieruit blijkt dat ze lezen nu wel leuk vinden, doordat het boekenaanbod op hun voorkeuren aansluit. Dus zorg voor een boekenaanbod dat aansluit op de voorkeuren van de leerlingen en ervaar hoe de betrokkenheid verhoogt. Hierdoor kunnen leerlingen niet meer zeggen: "Juf, er staat geen leuk boek in de kast!"

Grafiek 1: De mening van leerlingen over het lezen van een boek voorafgaand aan het praktijkonderzoek en na het praktijkonderzoek.

Literatuurlijst

- Broekhof, K., & Pater de, N. (2012). *Van leesmotivatie naar taalprestatie – Leesbevordering in de basisschool: tips voor leraren*. Den Haag: Stichting Lezen
- Chambers, A. (2011). *Tell me / The Reading Environment*. Woodchester: Thimble Press
- Daniels, D. (2013). *Jaar van het lezen 2013*. [grote brochure]. Brussel: CANON Cultuurcel
- De Bibliotheek op school. (2013). Vragenlijst leerlingen. Geraadpleegd op <http://bibliotheek.debibliotheekopschool.nl/nieuws/vragenlijsten-uit-de-monitor.html>
- Projectbureau Kwaliteit (z.j.). *Leesbevordering*. Utrecht: School aan Zet
- Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2000). Intrinsic and Extrinsic motivations: classic definitions and new directions. *Contemporary Educational Psychology*, 25, 54-67.
- Stichting Lezen (2012). *Leesmonitor.nu, het magazine*. Amsterdam: Stichting Lezen
- Walta, J. (2013). *Open boek, Handboek leesbevordering*. Eindhoven: Kinderboekwinkel de Boekenberg.

Verder lezen:

- Filipiak, P. (2013, Januari). Begrip voor leesmotivatie. *Jeugd in School en Wereld*, 5, 20-22.
- Willemsen, L. (2014). *Een klas vol boekenwurmen*. Geraadpleegd op <http://klasvanjuf linda.nl/taal/8225/ebook-een-klas-vol-boekenwurmen/>
- Stoeldraijer, J., & Förner, M. (2012). *Kwaliteitskaart 'Leesbevordering' (handreiking)* Den Haag: School aan Zet